D·N
2/6 1948

Äran för socialpolitiken

Statsrådet Möller hävdar i en artikel i Tiden att de socialpolitiska reformerna under de senaste årtiondena huvudsakligen är socialdemokratins förtjänst. Han gör också gällande att oppositionspartiernas medverkan till reformpolitiken till stor del betingas av insikten att en positiv hållning i dessa frågor är en förutsättning för framgångar till valen.

Det första av dessa påståenden är i sin kärna utan tvivel riktigt. Socialdemokratin har i modern svensk politik drivit de socialpolitiska synpunkterna med större energi än något annat parti, och hr Möller själv har gjort mera för att omsätta dem i praktiken än någon annan svensk politiker. Endast det hopplöst förvillade partisinnet kan förklara en annan värdering av de insatser som skett. Även statsrådet Möllers andra reflexion är till en viss grad befogad. Icke så att främst taktiska motiv skulle förmå andra partier att godta socialreformismen, men väl så att den socialdemokratiska aktivitetens mer än något annat skapat den förståelse för de sociala tankegångarna som är förutsättningen för enighet i dessa ting.

Därmed är emellertid icke sagt att hr Möllers redovisning för vad som på detta område gjorts i Sverige i alla delar är riktig och objektiv. Socialministern nämner ett fåtal reformer från tiden 1910—1932 och ställer dessa i kontrast till en lång serie beslut från det skede under vilket socialdemokratin haft den politiska ledningen. Härvid förbigår han åtskilliga äldre beslut av betydelse — exempelvis från de Edmanska regeringarna lagstiftningen om arbetsdomstol och kollektivavtal 1928, utbyggnaden av olycksfallsförsäkringens förmåner samma år, de nya bestämmelserna om arbetarskydd, respektive om uppsikt över barnhem 1931, jordbrukarstödet 1932 —, men anteckningen från socialdemokratins maktperiod praktiskt taget allt vad som skett, även reformer av mindre vikt än de i den föregående framställningen utelämnade. Liksaså underlåter hr Möller att framhålla att de ekonomiska villkoren för sociala ingripanden stadigt förbättrats; för några årtionden sedan var det icke möjligt att disponera så stora summor för socialpolitik som nu; vad som i början av 1920-talet var främmande även för socialdemokraterna har därför småningom kommit att te sig naturligt för alla.

Det socialpolitiska genombrottet i vårt land skedde, på den punkten är ingen diskussion möjlig, under samverkan mellan liberalismen och socialdemokratin (folkpensioneringen 1913, åttatimmarslagen 1919). Genombrottet hade sedan årtionden förberetts av liberaler såsom S. A. Hedin likaväl som av socialdemokrater som Hjalmar Branting. Det möjliggjordes genom att liberalismen övergav sina äldre föreställningar om statsingripandets principiella fördärvlighet och genom att socialdemokratin övergick från den marxistiska omvälvningsteori som från början varit den härskande till en på närliggande och praktiska mål inställd socialreformism. Det är orimligt att antyda att det liberala partiets andliga ledare för trettiofem eller fyrtio år sedan — män som Staaff, Alexandersson, Hellberg, Bergström — skulle ha saknat socialt patos. En reaktion inom liberalismen inträdde med partisprängningen 1923 och C. G. Ekmans ledarskap för den större, frisinnade fraktionen. Under senare år, icke minst sedan hr Ohlin blivit partichef, har folkpartiets uppriktigt positiva hållning till de sociala frågorna icke kunnat betvivlas.

Socialpolitiken är därför i princip fred utanför de partipolitiska striderna, och detta förhållande betecknar en väldig vinning för svensk politik. Även på detta område kan man tvista, och särskilt bör det understrykas att en del i sig själv värdefulla beslut riskerar att stanna på papperet, därför att de personer och lokaler som krävs för tillämpningen inte står till buds. Men i princip är man ense: gammalliberalismen är på denna punkt övervunnen liksom också den marxistiska doktrinen om en social revolution såsom villkor för varje verkligt framsteg.

Då liberalismen i dagens läge angriper socialdemokratin är det från helt andra utgångspunkter. Socialiseringstendenserna botar inte bara den höjning av produktionen som är den grundläggande förutsättningen för varje social förbättring, utan också den medborgerliga friheten. Det är ett än så vanligt missförstånd att det är möjligt att åstadkomma ett blott ett förgyllt fängelse. Den benägenhet för regelrering och tvångshushållning som är ett halvgångnet utslag av socialiseringstanken medför samma risker som denna, även om resultaten först efter lång tid blir skönjbara. Då personlig ockicklighet förenas med dyliska ideologiska tendenser uppstår det aktuella läge — kännetecknat av famlande statsingripanden, förhad och restriktioner på alla områden — som det är liberalismens närmaste uppgift att förändra. Den arbetar härvid också i det sociala framtegets tjänst.

Ni har ju fluorescensljus på arbetsplatsen - varför inte installera det hemma?

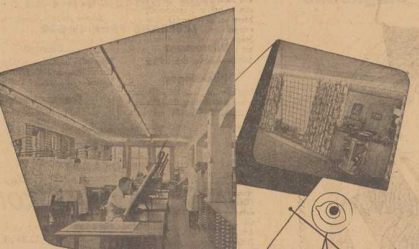

Ögat utbs med fluorescensljus

● Fluorescensanläggningar av märket Philips finnas inom många företag i landet, och de som arbeta där ha rika tillfällen att konstatera hur mjukt, bländfritt och trivsamt fluorescensljus är. Men inte endast för rationell nyttobelysning, utan även för modern heminredning är fluorescensljuset idealiskt.
Philips var först i Sverige med fluorescensljus. Detta var inte många år sedan, men utvecklingen har gått snabbt framåt. Färgurvalet är ett av framstegen. Philips fluorescenslampor finnas i tre olika färger — dagsljus, vitt och mjukvitt. Den mjukvita färgen är en Philipsspecialitet med stora användningsmöjligheter, inte minst för heminredningsändamål och butiksbelysningar. Vissertligen äro installationskostnaderna något högre för fluorescensljuset, men detta uppvägas av lamporna stora livslängd och att ljusutbytet är 3–4 gg så stort som för glödljus vid motsvarande effektförbrukning.
Tala med el-fackhandlaren eller Philips tekniker om fluorescensljus. Belysningsförslag utarbetas kostnadsfritt.

PHILIPS FLUORESCENSLJUS

Papperskorgarna i Prag

Till det mest lysande i den gloria av hyckleri och förljugenhet som omger de totalitära regimerna hör hållandet av s. k. val. Den senaste påminnelsen härom kommer från Tjeckoslovakien, vars befolkning på söndagen ansåge mogen att medverka i ett dylikt spektakel till ära för de kommunistiska makthavarna. Det var dessa herrar som vid en opinionsundersökning för ett halvår sedan upptäckte att de vid fria val inte bara skulle sakna varje segerchans, utan med all sannolikhet drabbas av ett kraftigt bakslag jämfört med föregående val. Denna upptäckt var ett beskt piller för kommunistledarna, som också vägrade att svälja det. Det är mot bakgrunden av de vid fria val väntade 30 procenten kommuniströster man bör se de 90 procent som nu tillfallit den kommunistdominerade enhetslistan. Före de mellanliggande 60 procenten har kommunisterna att tacka sin egen vilpnade styrka, socialdemokraternas överlöperi, de borgerligas svaghet samt först och sist stödet från husbonden i Moskva. Allt manifesterat under omvälvningen 20—25 februari i år, vars mest närliggande mål var att säkerställa en kommunistisk valseger.

Men för de styrande i en totalitär stat är seger inte nog. Segern måste vara total. Det räcker inte att ingen annan än regeringen får någon röst; regeringen måste dessutom få varenda röst som finns. Det är i detta sammanhang som intresset vid söndagens val kommit att riktas mot en eljest föga uppmärksammad detalj i vallokalernas inredning: papperskorgarna. Tull placeringen av dessa korgar har de spekulationer varit knutna som anställts över de tjeckoslovakiska medborgarnas möjlighet att genom blanka röstsedlar visa sin oppositionella inställning. All valhemlighet är ju värdelös om myndigheterna i det enskilda fallet vet vilkendera röstsedeln — den officiella eller den blanka — som i n t e kommit till användning.

Vid söndagens val kunde man i Prag konstatera att även om valhemligheten på sina håll laktoga var det överallt möjligt att kontrollera vilka röstsedlar som förkastats. Papperskorgarnas placering mitt framför ögonen på valförrättarna gjorde proceduren bakom skärmen — i den mån den alls förekom — till en rätt större parodi än som i och för sig följer av systemet med enhetslista. Under sådana förhållanden och med hänsyn till de hotelser som utslungats mot alla blankröstande är antalet blanka och ogiltiga röster — 11 procent av samtliga i Böhmen-Mähren och 14 procent i Slovakien — anmärkningsvärt högt.

Om söndagens val i Tjeckoslovakien gäller detsamma som konseljpresident Gottwald i ett anfall av uppriktighet yttrade om landets nya konstitution: "Utan Sovjetunionen hade denna författning inte varit möjlig." I måndagsnumret av Stockholms-Tidningen görs däremot gällande att västmakterna delar skulden för det öde som drabbat Tjeckoslovakien liksom övriga österoeiska länder; västmakterna har "trots löften och trots god vilja" inte kommit tatstaterna till hjälp. Denna advokatyr, detta mistänkliggörande av västmakterna, kan endast förstås som ett försök från tidningens sida att genom falska analogier skänka stöd åt kravet på en isolationistisk svensk utrikespolitik.

Femton procent blir ramen för nyttobilars extrabensin,

och det betyder att förbättringen genomsnittligt måste stanna långt under de femtio eller hundra procent som många hoppades på när hr Ståring bekvämade sig att justera de nyss så heliga kvantiteterna. Nu är det länsstyrelsernas sak att fördela tilläggen så väl som möjligt, och när det är gjort får man se hur pass funktionsdugligt systemet har blivit i denna etapp. En lärdom har i varje fall vunnits under den långa tillkomsthistorien: de hot eller löften som kommer från hr Ståring och hans förtroendemän är bra mycket fastare i formen än i sak. Nya justeringar blir måhända plötsligt möjliga.

PRESSGRANNAR

Amerikas ömtåligaste försvarslinje i Europa har varit livligt diskuterad i norsk press. Senast meddelade regeringsorganet Arbeiderbladet att denna försvarslinje nu skulle ha förlagts till Rhen. Tidningens utrikesredaktör kommenterar:

Detta betyr: at tilhengerne av fjernkrigs-hypotesen har lidd nederlag i Washington. De bevdet at det ikke lot seg gjøre og heller ikke var ønskelig å forsvare Vest-Europa. Likevel kunne Sansbasedottrinene seire — ved en luftoffensiv der de tok i bruk de nye massedrapsvåpnene.

Også utenfor fjernkrigs-teoretikernes krets, var det militære sakkyndige som hevdet at alt hen kunne håpe på i Europa var å holde Storbritannia og karakteristisk nok Middelhavsområdet.

Når denne linjen er uholdbar, er det først og fremst av politiske grunner, ikke av militærtekniske. En har et skoleeksempel på sammenhengen mellom diplomati og strategi.

Hvis amerikanerne ikke ville innstille seg på forsvar av Europa, da kunne de heller ikke oppfordre statene i vest-unionen til å slutte seg sammen, til å styrke sitt eget forsvar og til å samarbeide med Sambandsstaterne.

Kommentaren visar hur inskränkta norska kraftrer, trots den fasta hindningen vid England, måste räkna med Förenta staternas resurser som nödvändiga för en västunion eller ett västblock. Samtidigt framgår det tydligt att länder som en gång ockuperats av nazisterna inte vill nöja sig med att deras försvar met en eventuell kommunistisk aggression skall föras från exilen.

Frihandsteckningar av folkpartipolitik är tämligen vanliga. Socialdemokratiska tidningar och talare, från regeringsledamöter och nedåt, brukar frankt tillskriva sina liberala konkurrenter diverse avsikter, även sådana som folkpartiets ledning direkt tagit ståndpunkt emot. Rekordet i denna polemiska konst slogs emellertid häromdagen av Moskvaradions svenska utsändning:

Folkpartiets ledare Bertil Ohlin, som är den tvrigaste förkämpen för amerikanisering av den svenska utrikespolitiken, utvecklade nyligen i den danska tidningen Politiken programmet för den inrikespolitik som han kommer att föra i händelse hans parti kommer att segra i riksdagsvalen i september. Ett dåligt program har många drag som kommer en att tänka på de reaktionära kretserna i USA och deras politik för närvarande. Ohlin förklarar således, att hans regering skulle göra allt på allt tal om statlig reglering av det svenska ekonomiska livet. Ohlin skulle ge det privata initiativet full handlingsfrihet och göra slut på kontrollverksamheten i statliga företag. Den omfattande statliga lagstiftningen och den progressiva beskattningspolitiken skulle upphävas såsom varande ett hinder för den privata företagsamhetens skapande kraft och en normal fri utveckling av industrin, som det så vackert heter. Allt detta motiverar han och hålet den s. k. amerikanska liberalismen. Folkpartiet har även för avsikt att kopiera de reaktionära USA-kretsarnas lagar då det gäller förföljelser mot landets progressiva element. I Sverige skulle organisera något i stil med Kommissionen för undersökning av amerikansk verksamhet.

Den ryska karikatyren — förmodligen tillverkad av någon kommunist med svensk medborgarrätt — belyser med grotesk skärpt hur lågt den polemiska metod stå för vilken statsminister Erlander bär det ursprungliga ansvaret. Bedömningen av politiska motståndare bör bygga på program eller gärningar, inte på fantasiskrifter.

Historien om stridsvagnsmissorna, som avslöjats i Dagens Nyheter, ter sig ännu mer grovaktera efter försvarsdepartementets kommuniké, konstaterar Handelstidningen (fp):

Utan att på händelserna i förväg må det vara tillåtet att framställa en fråga: Vad gagn ha vi haft av detta följdriktigt genomförda hemlighetsmakeri? Redan för tre år sedan blev det konstaterat att missorna voro i hög grad befintliga. Men ingenting bragtes till allmänhetens kännedom. En lång rad av olyckor inträffade och alla blevo i vederbörlig ordning utredda. Allmänheten förhöres icke utomlands om det rätta sammanhanget. Överallt var censuren framme med den röda stämpeln. När nu ansvarsfördelningen skall fastställas, må man då inte alldeles förbise att även mörkläggningen innebär delaktighet. En revision utan offentlighet är halvgjord gärning.

Både hr Skold och hr Vought har tydligen den delaktighet som här avses. Det är att hoppas att hela härvan skall nystas upp genom den interpellationsdebatt som nu är att emotse.

Måndagens radiodebatt mellan politiska ungdomsförbund specialgranskas av Expressen (fp), som mest vederlägger en del enklare misstroständ men också har ett rent bidrag till högerrepresentantens karaktäristik av sitt parti:

Det är givet att högern inte skulle ha en så pass stark ställning som den har i svensk politik om den e n h a r t hade kryterierna från de högre inkomstskikten, men från detta konstaterande är det ganska långt till ett förnekande av att högerns starkaste fäste finns just inom deras kretsar. En liten undersökning av fördelningen av högerns röstsiffror på olika stadsdelar i Stockholm säger en hel del. Högern fick mer än en tredjedel av samtliga röster från femte valkretsen, den typiska Östermalmsvalkretsen. Här hade högern cirka 30.000 röster, under det att i exempelvis socialdemokraterna hara nådde upp till 18.000.

I en valkrets av ganska mottatt slag, exempelvis den västra Södervalkretsen, fick högern endast 8.000 röster, medan socialdemokraterna här hade 32.000. Att sedan folkpartiets siffror visar ganska ringa variation mellan de olika valkretserna är ser val bara det att folkpartiet är det minst klassbetonade partiet, det som samlar sina väljare huvudsakligen på grund av deras idepolitiska övertygelse.

Man bör måhända inte begära en alltför djupgående kännedom om högern från radiorepresentanten Tore Zetterbergs sida — av allt att döma är han identisk med en av de drivande krafterna hos Lindholmarna och Engdahlarna under dessa riktningars blomstringstid.

HISTORISKT LAPPTÄCKE

SVERIGES HISTORIA GENOM TIDERNA, band 1 och II.
Saxon & Lindström. 21 kr. pr band.

DET VILAR ETT OLYCKSÖDE över de utförligare framställningar av Sveriges historia som sett dagen under 1900-talet. Detta är varken onaturligt eller oförtjänt, ty förhållandet kopplar förvirringen inom de svenska historikernas läger under en mansålders ofrisnolige brytningar mellan gammalt och nytt. Men det är tråkigt, inte minst för allmänheten. Utan goda större sammanfattningar blir det nämligen inte lätt för lärare och skolboksförfattare att finna någon vettig mening i fadersnelandets historia. Varje nytt försök att fylla den stora luckan måste därför väcka det livligaste intresse.

Saxon & Lindströms förlag har vågat sig på försöket och denna vår givit ut de första två banden av en Sveriges historia genom tiderna på fem band. Verket är avsett dels att vara en populär och modern sammanfattning av nutidis vetande på området, dels att kunna tjäna som handbok vid akademiska studier.

Svårigheten med ett stort historiskt översiktsverk av detta slag är att det i regel måste ha flera författare och att dessa bidrag måste ha en någorlunda enhetlig karaktär. I Danmark har verkligen Erik Arup försökt sig på att skriva en Danmarks historia på flera band, formad av en personlig historisk uppfattning och bygged på egen vetenskaplig forskning. Men ett sådant kraftprov överstiger mänskliz förmåga, och här i landet har ingen försökt det. Grimbergs "Underbara öden" är en stor prestation som populariserings berättad. men som uttryck för en vetenskaplig uppfattning av Sveriges historia är det bäst att tala tyst om den.

Vi äger i Sverige en bolagshistoria, den av Norstedts förlag utgivna "Sveriges historia till våra dagar", som allmänt används som universitetshandbok och allmänt utdöms i denna egenskap av den nu verksamma generationen universitetslärare i historia. Detta verk är en senare upplaga av en för sin tid förnämlig handbok, men har hunnit bli föråldrat och är föga proportionerligt. Vad man nu behöver är ett arbete av ungefär det omfång som Saxon & Lindströms historia har, utarbetat av en krets modernt inriktade historiker med någorlunda gemensamma grundprin på åsiktsnet och med en redaktör som hvr tummet hålla medverkarnas fast vid en enhetlig plan. De nyaste motsvarigheterna i Norge utgör i detta fall ett gott exempel.

Man måste tyvärr konstatera att den nya "Sveriges historia" inte motsvarar vad man hoppats av ett sådant arbete. Orsaken är först och sist att man har anlitat för många författare för en framställning av detta format. Med tre olika författare i varje band blir framställningen sönderhackad, planen ständigt bruten och synpunkterna föga överensstämmande. Och författarna har fått tumma sig fritt och lägga upp ämnet var och en efter sitt eget huvud. Det verkar som om de redaktionella anvisningarna huvudsakligen hade rått ut på att genomdriva en populär framställningsform, vilket i och för sig är lovvärt, men långtifrån tillräckligt. Dessutom förefaller denna framställningsform ha fallit sig så besvärlig för flertalet författare att deras stil har fått ett drag av djupgående onatur. Den har mest blivit en upplucktrad variant av vanlig vetenskaplig nötknäpparprosa, ställvis upplivad av ett retoriskt bottande med utropstecken — sentida reflexer av 1800-talets stora retoriska stil i svensk historieskrivning.

Det första bandet omfattar forntidens och medeltidens historia och har till författare professor Holger Arbman (forntiden), docent Adolf Schück (äldre medeltiden) och landsantikvarie Bertil Wallén (senare medeltiden). Arbman har såsom den framstående fackman han är givit 150 sidor kompromterat vetande, som läsaren får tugga ordentligt innan han kan svälja det. Sakligt sett är denna framställning synnerligen korrekt och uttömmande: endast på någon punkt i de sista avsnitten, såsom i behandlingen av slaget på Fyrisvallarna, kan man konstatera att författaren inte behärskar den modernaste litteraturen i ämnet. Men det bör framhållas att i ett översiktsverke av denna art är det de historiska utvecklingslinjerna och den historiska problematiken som måste fram, även när man, för sig i tidsrymd som inte är belysta av skrivna källor. En arkeolog har en naturlig benägenhet att dröja vid beskrivning av föremål, men när han skriver historia får han nöja sig med att uppmärksamma sådana föremål som ger nyckeln till ett skedes materiella eller andliga kultur. Med nindre numrerad keramik och mera bebyggelsehistoria i anknytning till den agrara teknikens utveckling hade dessa 150 sidor kunnat bli betydligt rikare på historiskt innehåll, även om det hade blivit färre fakta per sida.

Adolf Schück har också han kämpat med knappt utrymme, men har fått med både politisk, ekonomisk och kulturell utveckling på ett sätt som är värt allt erkännande. Schücks översikt är på det hela taget väl genomarbetad och den bästa i detta band. Emellertid har han inriktat sig på att återge alla både äldre och nyare historiska aspekter på det tidevarv han behandlar, till förfång för konsekvens och överskådlighet. Hans användning av Erikskrönikan som källa för skildringen är ställvis skrittik. Och han har utgått som aldrig förut från

UNIKT TILLFÄLLE
Iöi samlare och intresserade
Den 16 juni utkommer jubileumsfrimärkena i valörerna 15, 20 och 30 öre (dessa äro de 20-öresmärkena även i halvor). De skola till sitt utseende bli lika, och tillägget går ovanpå de vanliga "Gösta Vasa-märkena för Sveriges ungdom". Genom att skära av Kr. 7.65 till Frankeringsexpeditionen, postgirokonto 10 65, erhåller 20 hela serien (7 märken) omgående på första dagskuvertet med anteckning om första dagens tryck och avstämplingsdag den 16 juni 1948. På rekvisitionens skrivs, otförtydligen Kungsskuvertet, och beställ hos Postsalen snarast möjligt — helst omgående!

Campingvagnen WUCO
— idealvagnen för semesterresan, weekendtrippen och affärsresan.
Se den på vår utställning i Stockholm hos
WULF & Co STOCKHOLMSKONTOR A/B
SVEAVÄGEN 31 15 50, 31 15 51
WULF & Co. AKTIEBOLAG, VÄNERSBORG

Meddelande angående reglering av handeln med papp och papper m. m. under år 1948.

FOLKHUSHÅLLNINGEN

Statens bränslekommission har meddelat föreskrifter rörande reglering av handeln med papp och papper m. m. under år 1948.

De nya bestämmelserna, som i huvudsak ansluta sig till tidigare av kommissionen utfärdade föreskrifter rörande handeln m. m. av ifrågavarande varuslag, föreskriva bl. a. att papp eller papper, som utlevereras för export eller försäljes på hemmamarknaden för förädling till produkt, som skall exporteras (exportpapper) icke utan bränslekommissionens tillstånd i varje särskilt fall får levereras till mottagares lager inom landet.

Närmare föreskrifter finnas i bränsl kommissionens cirkulär nr 615, som kan erhållas hos kommissionen och kristidssyrelserna.

Stockholm 1 maj 1948. STATENS BRÄNSLEKOMMISSION.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.